

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

МАУП

ЗАВДАННЯ
для самостійної роботи студентів
з дисципліни
“МАКРОЕКОНОМІКА”
(для бакалаврів)

МАУП

Київ 2006

Підготовлено професором кафедри економіки *Н. А. Малиш*

Затверджено на засіданні кафедри економіки
(протокол № 5 від 17.10.05)

Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом

МАУП

Малиш Н. А. Завдання для самостійної роботи студентів з дисципліни “Макроекономіка” (для бакалаврів). — К.: МАУП, 2006. — 28 с.

Методична розробка містить пояснювальну записку, теми, контрольні питання, завдання семінарських занять, а також список рекомендованої літератури.

© Міжрегіональна Академія
управління персоналом (МАУП),
2006

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Макроекономіка — це наука про національну економіку. Вона ґрунтується на положеннях і висновках економічної теорії і пов'язана з мікроекономікою, політичною економією, статистикою, маркетингом, менеджментом, економікою підприємства.

Мета дисципліни “Макроекономіка” — розкрити механізм функціонування економіки на основі макроекономічних теорій, концепцій, моделей, розв'язуючи ключові проблеми: мінімізації рівня інфляції, досягнення повної зайнятості ресурсів і стійкого економічного зростання.

Завдання для самостійної роботи студентів з дисципліни “Макроекономіка” полягають у чіткій, цілеспрямованій допомозі в організації самостійної підготовки до семінарських занять. Окрім типових проблемних питань студентам пропонується проаналізувати макроекономічну ситуацію з використанням офіційних Інтернет-сайтів і зробити висновки і прогнози щодо економічного розвитку.

Кожна із нормативних тем, що вивчається на семінарських заняттях, містить ключові і контрольні питання, завдання, теми рефератів, а також рекомендовану основну і додаткову літературу.

Семінарське заняття 1

Тема. МАКРОЕКОНОМІКА ЯК НАУКА

Основна проблема макроекономіки. Макроекономічні потреби, блага, ресурси і результати. Необмеженість потреб. Обмеженість ресурсів. Крива виробничих можливостей.

Предмет макроекономіки, його визначення. Об'єкти і суб'єкти макроекономіки. Економічна система: сутність, основні елементи. Типи економічних систем. Основні моделі змішаної економіки. Відмінність макроекономіки від мікроекономіки. Агрегування показників. Методи макроекономіки. Загальнонаукові методи. Специфічні методи.

Історія розвитку макроекономіки. Зародження макроекономіки. Кейнсіанство. Монетаризм. Економіка пропозиції. Теорія раціональних очікувань. Інституціоналізм.

Контрольні питання

1. Що є головною проблемою економіки?
2. Що вивчає макроекономіка?
3. Які методи досліджень використовуються в макроекономіці?
4. Типи економічних систем і найтипівіші моделі.
5. Особливість сучасних економічних теорій.

Завдання

1. Які макроекономічні проблеми висвітлюються нижче:

<http://www.pravda.com.ua> 22.08.05

В економіці України триває уповільнення зростання, що розпочалося в попередні роки.

За повідомленням Державного комітету статистики України, у липні 2005 р. реальний ВВП зріс на 2,4 % порівняно з тим же періодом 2004 р.

Джерело: Державний комітет статистики України.

2. Яких суб'єктів макроекономіки стосується таке?

Господарський кодекс України (Відомості Верховної Ради України. — 2003. — № 18–22. — Ст. 144) встановлює відповідно до Конституції України (254к/96-ВР) правові основи господарської діяльності (господарювання), яка базується на різноманітності суб'єктів господарювання різних форм власності. Господарський кодекс України має на меті забезпечити зростання ділової активності суб'єктів господарювання, розвиток підприємництва і на цій основі — підвищення ефективності суспільного виробництва, його соціальну спрямованість відповідно до вимог Конституції України, утвердити суспільний господарський порядок в економічній системі України, сприяти гармонізації її з іншими економічними системами.

3. Модель економіки України. До якого типу економічних систем вона належить? Проаналізуйте.

Теми рефератів для самостійного опрацювання

1. Економічна система: сутність, основні елементи.
2. Крива виробничих можливостей.
3. Макроекономічні потреби, блага, ресурси і результати.
4. Модель економіки України.

Література [2; 5–7; 10; 11]

Семінарське заняття 2

Тема. МАКРОЕКОНОМІЧНІ ПОКАЗНИКИ ТА МЕТОДИ ЇХ РОЗРАХУНКУ

Модель економічного кругообігу. Основні економічні поняття, що використовуються в моделі. Найпростіша модель кругообігу для закритої економіки без втручання держави. Модель кругообігу з участю держави.

Система національних рахунків (СНР). Показники СНР. Стандарти СНР ООН. Користувачі даних СНР. Основні концепції, покладені в основу СНР. Основні класифікації, що використовуються в СНР.

Валовий внутрішній продукт. Поняття валового внутрішнього продукту (ВВП). Методи розрахунку ВВП: виробничий, кінцевого використання, розподільчий. Сутність і розрахунки макроекономічних показників. Основні макроекономічні тотожності.

Номінальний і реальний ВВП. Дефлятор ВВП. Рівень цін. Темп зростання і темп приросту.

Контрольні питання

1. Як взаємодіють основні ринки та сектори економіки в моделі економічного кругообігу з участю держави?
2. Які особливості підрахунку ВВП?
3. Як співвідноситься ВВП, розрахований за сумою видатків і сумою доходів?
4. Які показники визначають стан економіки країни: спадна, статична, зростаюча?
5. У чому різниця між системою національних рахунків і балансом народного господарства?
6. Чим відрізняється номінальний ВВП від реального?
7. Які індекси цін розраховуються в економіці України?

Завдання

1. Фермер вирощує цукровий буряк і продає його власнику переробного підприємства по 100 грн за 1 ц. Власник переробляє буряк на цукор і продає його оптовій фірмі по 300 грн за 1 ц. Фірма продає цукор магазину по 3,5 грн за 1 кг. Студент купує цукор по 4 грн за 1 кг. Чому дорівнює умовний ВВП?

2. Знайдіть дані про ВВП та індекси споживчих цін в Україні в Інтернеті на сайті www.minstst.gov.ua за чотири попередніх роки. Проаналізуйте їх. Виявіть тенденцію. Зробіть прогноз щодо цих показників на поточний і наступний рік.

3. Порівняйте показники ВВП 2004 і 2005 р. в цілому та за галузями і спрогнозуйте розвиток України на наступний рік, використовуючи такі дані: <http://www.pravda.com.ua> 22.08.05

Міністерство економіки знизило прогноз річного приросту ВВП з 8,2 % до 8,0 %. Однак через тиждень вже йшлося про 6,0–6,5 %.

Зараз реально може йтися тільки про 2–3 % приросту ВВП за результатами року як про оптимістичний прогноз.

Для порівняння за перші сім місяців 2004 р. приріст реального ВВП становив 13,5 %, що у 3,5 раза вище ніж цього року. Причому цей приріст в основному є результатом зростання показників в оптовій і роздрібній торгівлі (+26,7 %), будівництві (+26,4 %), сільському та лісовому господарствах (+23,7 %), а також в обробній промисловості (+17,0 %).

Приріст промислового виробництва у січні–липні становив лише 3,9 %, у деяких же галузях зафіксовано зниження виробництва.

4. Про який показник йдеться? Проаналізуйте. Наведіть статистичні дані по Україні.

Це найважливіший показник, який характеризує інфляційні процеси в економіці країни і використовується для вирішення багатьох питань державної політики, аналізу і прогнозу цінових процесів в економіці, перегляду розмірів грошових доходів і мінімальних соціальних гарантій населення, рішення правових спорів, перерахунку показників системи національних рахунків у постійні ціни.

Темі рефератів для самостійного опрацювання

1. Номінальний і реальний ВВП. Дефлятор ВВП.
2. Внутрішня та зовнішня економіка в системі національних рахунків.
3. Відмінність системи національних рахунків (СНР) від балансу народного господарства.
4. Основні макроекономічні тотожності.
5. Основні показники економічного розвитку України в поточному році.

Література [2; 5–7; 10; 11]

Семінарське заняття 3

Тема. МАКРОЕКОНОМІЧНА НЕСТАБІЛЬНІСТЬ

Інфляція. Сутність і причини. Типи інфляції. Інфляція попиту і пропозиції. Вплив інфляції на перерозподіл доходів. Рівняння Фішера. Вимірювання інфляції. Наслідки інфляції. Антиінфляційна політика держави.

Безробіття. Зайнятість і безробіття. Економічно активне населення. Категорії безробітних. Вимірювання безробіття та зайнятості: рівень, тривалість. Види безробіття: природне, вимушене. Види природного безробіття. Природний рівень безробіття. Економічні та соціальні втрати від безробіття. Закон Оукена.

Економічний цикл. Сутність і причини. Основні підходи до пояснення причин циклічних коливань. Основні моделі економічного циклу. Структура циклу. Фази циклу. Класифікація економічних циклів.

Контрольні питання

1. Які показники вимірювання інфляції Ви знаєте?
2. Як впливає інфляція на перерозподіл доходів?
3. Поясніть зміст основних методів антиінфляційної політики.
4. Що означають категорії безробіття та зайнятості?
5. Види безробіття.
6. Дайте характеристику концепції повної зайнятості та природного рівня безробіття.
7. Суть закону Оукена.
8. Визначіть та опишіть структури дво- і чотирифазного економічного циклу.

Завдання

1. Причини інфляції в Україні у 2005 р., її наслідки. Запропонуйте шляхи зменшення інфляції.

2. Про які показники ринку праці йдеться у звіті Державного комітету статистики України? Прокоментуйте.

Основні тенденції, притаманні ринку праці: в середньому за 9 місяців порівняно з I півріччям 2004 р.:

- збільшення рівня зайнятості населення у віці 15–70 років з 55,9 % до 56,9 %;
- зниження рівня безробіття населення у віці 15–70 років (за визначенням МОП) з 8,7 % до 7,8 %.

На 1 жовтня порівняно з 1 січнем 2004 р.:

- скорочення кількості незайнятих громадян, які перебувають на обліку державної служби зайнятості з 1003,7 тис. до 945,7 тис. осіб, або на 5,8 %;
- зростання потреби підприємств, установ, організацій у працівниках з 138,8 тис. до 195,1 тис. осіб, або на 40,5 %;
- зниження навантаження незайнятого населення з 7 до 5 осіб на одне вільне робоче місце (вакансію).

3. Назвіть типи інфляції за показниками статистики 2004 і 2005 р.

Індекс споживчих цін за 2004 р. становив 112,3 % (у 2003 р. — 108,2 %). При цьому темпи приросту цін на продовольчі товари (15,3 %) випереджали приріст цін (тарифів) на послуги (7,9 %) та непродовольчі товари (5,4 %).

На продовольчому ринку найбільше (на 48,9–23,4 %) подорожчали тваринні жири, м'ясо і птиця, оселедці, ковбасні вироби і копченості, риба і морепродукти. На 21,6–16,6 % зросли ціни на молоко і молочну продукцію, яйця, сир і бринзу, фрукти, рибні консерви, соняшникову олію. Водночас зафіксовано значне здешевлення картоплі та овочів (на 45,8 % та 26,0 %); на 14,3 %–0,5 % знизилися ціни на борошно, мед, хлібобулочні та макаронні вироби.

Серед непродовольчих товарів найбільше зросли ціни на паливно-мастильні матеріали (на 61,6 %). На 9,5–5,1 % подорожчали друковані видання, парфумерно-косметичні та електротовари, автомобілі й автотовари, меблі.

У сфері послуг найбільше (на 17,0–12,3 %) подорожчали послуги кінотеатрів, плата за каналізацію, проживання в готелях, навчання на курсах, індивідуальні послуги, послуги туристичних агентств і бюро подорожей, регулярних авіаційних перевезень, медичних закладів.

Індекс цін виробників промислової продукції за 2004 р. становив 124,1 % (у 2003 р. — 111,1 %).

У добувній та обробній промисловості ціни зросли на 26,0 % і 25,8 % відповідно. У виробництві і розподіленні електроенергії, газу та води продукція подорожчала на 13,0 %.

Індекс цін на будівельно-монтажні роботи у січні–листопаді 2004 р. становив 125,1 % (у відповідному періоді попереднього року – 105,9 %).

Найбільше зростання цін (на 62,4 %) зафіксовано у будівництві об'єктів, що призначені для надання колективних, громадських і приватних послуг. На 28,1–25,3 % подорожчало будівництво об'єктів добувної промисловості, сільськогосподарського призначення, установ охорони здоров'я та соціальної допомоги, транспортних споруд.

4. Які індекси цін наведено в тексті? Які Ви знаєте ще індекси цін? Перелічте. Назвіть найважливіші.

Теми рефератів для самостійного опрацювання

1. Інфляція в Україні: динаміка у 1991–1995, 1996–2000, 2001 рр. – по теперішній час.
2. Вплив інфляції на перерозподіл доходів.
3. Антиінфляційна політика держави.
4. Економічні та соціальні втрати від безробіття.
5. Особливості безробіття в сучасних умовах.
6. Закон України “Про зайнятість населення”.
7. Антициклічна політика держави.

Література [2; 5–7; 10; 11]

Семінарське заняття 4

Тема. МАКРОЕКОНОМІЧНА РІВНОВАГА В МОДЕЛІ “СУКУПНИЙ ПОПИТ – СУКУПНА ПРОПОЗИЦІЯ”

Модель $AD-AS$. Значення моделі $AD-AS$ у макроекономічному аналізі.

Сукупний попит. Відмінності сукупного попиту від одноваровного попиту. Структура сукупного попиту. Крива сукупного попиту. Вплив цінових чинників сукупного попиту. Вплив нецінових чинників сукупного попиту.

Сукупна пропозиція. Поняття сукупної пропозиції. Коротко- і довгострокова крива сукупної пропозиції. Зсуви кривих коротко- і

довгострокової сукупної пропозиції. Основні чинники впливу на сукупну пропозицію.

Макроекономічна рівновага сукупного попиту та сукупної пропозиції в моделі $AD-AS$. Поняття макрорівноваги. Довго- і короткострокова рівновага. “Шоки” попиту і пропозиції.

Контрольні питання

1. Що є сукупним попитом в економіці?
2. Схарактеризувати кейнсіанську і класичну моделі сукупної пропозиції.
3. Чим відрізняється графічна інтерпретація кейнсіанської та класичної моделей “сукупний попит – сукупна пропозиція”?
4. Що може порушити рівновагу в моделі $AD-AS$?
5. Наслідки порушення рівноваги в економіці за моделлю $AD-AS$.
6. “Шоки” попиту і “шоки” пропозиції в економіці України.

Завдання

1. Кіотську угоду про захист довкілля і квоти на забруднення не підписано деякими країнами. Чому? Про які “шоки” (попиту або пропозиції) йдеться. Поясніть відповідь графічно.
2. Країна запроваджує і широко застосовує кредитні картки. До якої зміни це призведе? Обґрунтуйте відповідь, користуючись рівнянням кількісної теорії грошей.
3. Які збурення попиту і пропозиції були характерні для України упродовж двох останніх років? Обґрунтуйте, використовуючи модель $AD-AS$.

Темі рефератів для самостійного опрацювання

1. Сукупний попит – як основа кейнсіанських моделей.
2. Порівняльний аналіз моделей сукупної пропозиції.
3. Значення моделі $AD-AS$ у макроекономічному аналізі.
4. Відмінності сукупного попиту від одноварного попиту.
5. “Шоки” попиту і пропозиції у світовій економіці.

Література [2; 5–7; 10; 11]

Семінарське заняття 5

Тема. СПОЖИВАННЯ. ЗАОЩАДЖЕННЯ. ІНВЕСТИЦІЇ

Споживання та інвестиції — основні компоненти сукупних витрат у закритій економіці.

Функція споживання і функція заощадження. Зв'язок споживання і заощадження з доходом. Гранична схильність до споживання і заощадження. Найпростіша функція споживання і найпростіша функція заощадження. Графіки функцій. Вплив чинників, не пов'язаних з доходом, на споживання і заощадження.

Функція інвестицій. Типи і види інвестицій. Основні чинники, що впливають на нестабільність інвестицій. Відсоткові ставки як чинник інвестиційного попиту. Номінальна та реальна відсоткові ставки. Крива сукупного попиту на інвестиції.

Мультиплікатор інвестицій. Мультиплікативна зміна ВВП. Сучасне трактування мультиплікатора.

Контрольні питання

1. Які функції споживання застосовуються в економічних дослідженнях?
2. Переваги і недоліки кейнсіанської функції споживання.
3. У чому полягає зв'язок функцій споживання та заощадження?
4. Розкрити значення інвестицій в економіці.
5. Динаміка інвестицій в Україні: причини і наслідки.
6. Теорія мультиплікатора.

Завдання

1. <http://www.pravda.com.ua> 22.08.05

Обсяг прямих іноземних інвестицій в економіку України за перше півріччя 2005 р. знизився на 14,4 % порівняно з аналогічним періодом 2004 р. А рівень інфляції значно перевищив показники минулого року.

Проаналізуйте ці дані. Обґрунтуйте відповідь графічно.

2. Інвестиції на житло залежать від відносної ціни житла. Як вплине зниження процентної ставки на ціну житла та інвестиції?

3. Які чинники визначають споживання? Порівняйте теорії Кейнса, Фішера, Модільяні і Фрідмена.

Теми рефератів для самостійного опрацювання

1. Відмінності класичної та кейнсіанської теорій в підході до визначення функцій споживання і заощадження.
2. Споживчий ринок в Україні.
3. Номінальна та реальна відсоткові ставки.
4. Взаємозв'язок мультиплікатора і акселератора.

Література [2; 5–7; 10; 11]

Семінарське заняття 6

Тема. МОДЕЛІ ЕКОНОМІЧНОЇ РІВНОВАГИ

Класична модель макроекономічної рівноваги. Умови рівноваги ринків товарів, капіталу, праці. Порушення рівноваги та її подальше відновлення за допомогою гнучких змінних. Недоліки класичного підходу.

Кейнсіанська модель макроекономічної рівноваги. Модель економічної рівноваги за методом “витрати – випуск”. Основні припущення моделі. Умови макрорівноваги і наслідки її порушення. Відмінності “кейнсіанського хреста” від моделі $AD-AS$. Модель економічної рівноваги за методом “вилучення – ін'єкції”. Поняття вилучень та ін'єкцій. Умови макрорівноваги і наслідки її порушення.

Рецесійний та інфляційний розриви. Характеристика рецесійного та інфляційного розривів. Графічна та математична інтерпретація.

Контрольні питання

1. Що за Кейнсом, з погляду моделі “кейнсіанський хрест”, є основною проблемою в роки спадів і депресій?
2. У чому різниця між фактичними і плановими видатками?
3. Чим відрізняється рецесійний розрив від інфляційного? Обґрунтувати графічно.

Завдання

1. Проведіть макроекономічний аналіз рівноваги за моделлю “витрати – випуск”.
2. Використайте модель “витрати – випуск” для аналізу наслідків після збільшення податків в економіці.
3. Проаналізуйте вплив зростання ощадливості в моделі “витрати – випуск”.

4. Зробіть порівняльний аналіз моделей “витрати – випуск” і “сукупний попит – сукупна пропозиція”.

Теми рефератів для самостійного опрацювання

1. Відмінності “кейнсіанського хреста” від моделі $AD-AS$.
2. “Вилучення та ін’єкції” в економіці України.
3. Роль заощаджень та інвестицій у процесі економічного розвитку.

Література [2; 5–7; 10; 11]

Семінарське заняття 7

Тема. ФІСКАЛЬНА ПОЛІТИКА ДЕРЖАВИ

Необхідність і сутність державного регулювання економіки. Основні економічні функції держави. Суб’єкти та об’єкти державного регулювання економіки.

Сутність і типи фіскальної політики. Роль фіскальної політики у стабілізації економіки. Дискреційна фіскальна політика. Мультиплікативний вплив державних закупок і податків на реальний ВВП. Автоматична фіскальна політика. Крива Лаффера про залежність між податковими ставками і податковими надходженнями до бюджету.

Податкова політика держави. Функції податків: фіскальна, соціальна, регулююча. Державне регулювання економіки за допомогою податків.

Бюджетна політика держави. Державне регулювання економіки за допомогою бюджетних витрат. Доходи бюджету. Причини дефіциту бюджету. Основні концепції регулювання бюджетного дефіциту. Державний борг, його сутність і види.

Контрольні питання

1. Розкрити сутність податків.
2. Які види податків існують в Україні?
3. Бюджетна система України.
4. Як впливає динаміка державних витрат і податків на сукупний попит?
5. Які, на Вашу думку, причини бюджетного дефіциту в Україні?

Завдання

1. Моніторинг виконання зведеного бюджету України за січень–травень 2005 р. управлінням перспективного бюджетного прогнозування та фінансово-економічної статистики оприлюднив такі дані:

Дохідна частина

Загальна сума доходів зведеного бюджету України за січень–травень 2005 р. становила 47841,3 млн грн. Порівняно з відповідним періодом минулого року дохідна частина зведеного бюджету збільшилась на 16840 млн грн, або на 54,3 %.

Податку з доходів фізичних осіб надійшло в сумі 6027,2 млн грн, що на 1257 млн грн, або на 26,4 % більше, ніж у відповідному періоді минулого року.

Надходження податку на прибуток підприємств за звітний період становили 8293,2 млн грн, що на 3318,1 млн грн, або на 66,7 % більше, ніж у відповідному періоді минулого року.

Податку на додану вартість за звітний період надійшло 12464,7 млн грн. Проти відповідного періоду минулого року надходження збільшились на 6457,2 млн грн (у 2,1 раза).

Надходження акцизного збору з вироблених на території України товарів становили 2715,5 млн грн. Порівняно з відповідним періодом минулого року перевищення надходжень від збору становило 511,3 млн грн (23,2 %).

Ввізного мита за січень–травень поточного року надійшло 2230,3 млн грн, що на 963,9 млн грн, або на 76,1 % перевищує надходження за відповідний період минулого року.

Видаткова частина

Видатки зведеного бюджету України за січень–травень 2005 р. становили 43692,8 млн грн, що на 14267,2 млн грн, або на 48,5 % більше відповідного показника минулого року.

Видатки соціального спрямування у січні–травні поточного року збільшились порівняно з аналогічним періодом 2004 р. на 15153,3 млн грн, або на 73,6 % і становили 35743,3 млн грн. Зокрема, соціальні видатки спрямовано на:

- оплату праці працівників бюджетних установ – 10878,7 млн грн, що на 2055,1 млн грн, або на 23,3 % більше, ніж за відповідний період 2004 р.;

- нарахування на заробітну плату — 2988,7 млн грн, що на 559,1 млн грн, або на 23 % більше, ніж за відповідний період 2004 р.;
- поточні трансферти населенню (пенсії, допомоги, стипендії) — 14601,8 млн грн, що на 9280,8 млн грн, або у 2,7 раза більше, ніж за відповідний період 2004 р. тощо.

Схарактеризувати кошторис. Які складові доходної та видаткової частин є найбільшими? Як це впливає на стан економіки країни: на показники інфляції, інвестицій, економічного зростання?

Порівняйте відповіді з офіційними в Інтернеті: www.minstat.gov.ua

2. Проаналізувати виступ міністра фінансів України В. Пинзеника під час публічного звіту про виконання Державного бюджету за 2004 рік. Порівняти показники дефіциту бюджету 2005 р. з показниками 2004 р. Якими шляхами долався дефіцит бюджету 2005 і 2004 рр.?

“Розглянемо ситуацію щодо балансу бюджету. Минулого року Уряд мав безпрецедентні доходи від приватизації. 2002-го року — 600 млн, 2003-го — 2 млрд, 2004-го отримано доходів від приватизації на суму 9,4 млрд гривень. Тим не менше, минулого року відбулось стрімке зростання дефіциту. Дефіцит минулого року становив 10,2 млрд гривень, з них 9,4 — покрито за рахунок приватизації, решта — за рахунок приросту запозичень. Маючи надзвичайно величезний ресурс доходів від приватизації, Уряд пішов ще на збільшення запозичень. Минулого року обсяг валових запозичень становив 10,3, близько 9 було погашено.

Відтак відбулось реальне збільшення запозичень для фінансування дефіциту бюджету. Частину запозичень здійснено на зовнішньому ринку — 6,2 позичено за кордоном, 4,1 — в Україні. Загальний обсяг державного боргу в Україні минулого року зріс з 77,5 до 85,4 млрд. Якщо прямиий борг зріс в незначній частині, то різко збільшився гарантований борг.

Гарантований борг зріс з 11,4 млрд гривень до 17,7 млрд. Я назву вам елементи цього гарантованого боргу. Це не позики Уряду, це позики, під які Уряд надав гарантії. Насамперед, це 700 млн доларів на будівництво мосту через Дніпро в Києві; 150 млн доларів — створення ракетного комплексу “Циклон 4”; 480 млн — реконструкція автомобільної дороги Київ–Одеса; 107,5 млн — кредит Південмашу.

Хоча слід наголосити, що загальна ситуація з боргом, відповідно до міжнародних стандартів, не є критичною. Втім, вже останнім часом з'явилась цікава інформація щодо деяких гарантованих запозичень. Уряд зараз проводить розслідування з цього приводу. Проте ще раз наголошую, що навантаження по боргу не є значним, по відношенню до ВВП загальна сума боргу зменшується. Якщо на початок 2004 р. борг становив 29 %, причому прямий борг Уряду — 24,7 %, то на кінець року загальний борг до ВВП зменшився до 24,7 %, тобто на 4,3 %. По прямому боргу зниження ще більше — з 24,7 % до 19,6 %. Тож зростання заборгованості сталося виключно за гарантованим боргом. Позики збільшились з 4,3 % ВВП до 5,1 %”.

Теми рефератів для самостійного опрацювання

1. Основні економічні функції держави.
2. Фіскальна політика з урахуванням пропозиції.
3. Податки — важливий засіб державного регулювання економіки.
4. Основні концепції регулювання бюджетного дефіциту.
5. Динаміка державного боргу України у 2000–2005 рр. Прогноз на наступні три роки.

Література [1; 2; 8–10; 12]

Семінарське заняття 8

Тема. МОНЕТАРНА ПОЛІТИКА

Гроші. Гроші як макроекономічна категорія. Грошова маса. Грошові агрегати: *M0, M1, M2, M3*.

Банківська система. Банківська система і грошова пропозиція. Мультиплікативне розширення банківських депозитів. Механізм створення комерційними банками додаткових грошей.

Рівновага на грошовому ринку. Сутність та основні елементи грошового ринку. Пропозиція грошей. Умови рівноваги на грошовому ринку. Наслідки порушення рівноваги. Відновлення рівноваги.

Сутність і засоби монетарної політики. Класифікація засобів грошово-кредитної політики. Характеристика загальних засобів грошово-кредитної політики.

Типи монетарної політики: політика “дорогих” і “дешевих” грошей.

Контрольні питання

1. Які види сучасних грошей поширені в економіках розвинених країн?
2. Розкрийте основні функції Центрального банку.
3. Які інструменти грошово-кредитного регулювання використовуються в економіці?
4. У чому полягає ефект мультиплікатора для банківської системи?

Завдання

1. За даними Національного банку www.bank.gov.ua записати значення грошових агрегатів в Україні на 1 січня 2000–2005 рр. Порівняти значення. В якому періоді спостерігається найбільше зростання кожного з грошових агрегатів? Ваш прогноз щодо показника грошової маси на 1 січня наступного року.

2. Як впливає на ефективність монетарної політики місце в системі гілок влади, що належить Центральному банку? Проаналізуйте законодавство різних країн, щоб виявити ступінь незалежності Центрального банку.

Теми рефератів для самостійного опрацювання

1. Механізм створення комерційними банками додаткових грошей.
2. Теорії попиту на гроші: класична, кейнсіанська і сучасна.
3. Грошові реформи.
4. Особливості регулювання економіки за допомогою грошово-кредитних засобів.
5. Ліквідна пастка та її подолання.

Література [4–7; 10–12]

Семінарське заняття 9

Тема. МОДЕЛЬ ОДНОЧАСНОЇ РІВНОВАГИ НА ТОВАРНОМУ І ГРОШОВОМУ РИНКАХ

Модель *IS-LM*. Одночасна рівновага на товарному і грошовому ринках. Модель *IS-LM* для закритої економіки.

Ринок товарів і крива *IS*: сутність, графічна побудова, основні чинники впливу на кут нахилу кривої.

Грошовий ринок і крива *LM*: сутність, графічна побудова, основні чинники впливу на кут нахилу кривої *LM*.

Модель *IS-LM* і коливання економічної активності. Умови одночасної макрорівноваги. Порушення рівноваги внаслідок подій, що відбуваються на ринках товарів і грошей, та її відновлення. Ліквідна пастка, її подолання.

Контрольні питання

1. Яку залежність відображає крива товарного ринку?
2. Яку залежність відображає крива грошового ринку?
3. Наведіть приклади порушення рівноваги за моделлю *IS-LM*.
4. Що повинна здійснювати держава для стабілізації економіки? Поясніть, скориставшись моделлю *IS-LM*.

Завдання

1. Побудуйте схему визначення рівноваги в моделі *IS-LM*.
2. Порівняйте модель *IS-LM* з моделлю *AD-AS*. Вкажіть спільні риси та відмінності.
3. Як зміна податкової ставки за пропорційної системи оподаткування змінить нахил прямої в моделі *IS-LM*?

Теми рефератів для самостійного опрацювання

1. Теорія економічних коливань у короткостроковому періоді.
2. Вплив змін в економічній політиці на валовий внутрішній продукт у короткостроковому періоді.
3. Вплив фіскальної політики на короткострокову рівновагу.
4. Взаємодія фіскальної і монетарної політики в моделі *IS-LM*.

Література [1; 2; 5–8; 12]

Семінарське заняття 10

Тема. РИНОК ПРАЦІ ТА СОЦІАЛЬНА ПОЛІТИКА

Ринок праці та механізм його функціонування. Попит, пропозиція та ціна на ринку праці. Класична теорія ринку праці. Кейнсіанська теорія ринку праці. Монетаристська теорія ринку праці. Умови рівноваги та наслідки її порушення.

Регулювання ринку праці. Необхідність регулювання ринку праці. Суб'єкти та об'єкти регулювання. Завдання держави на ринку праці. Методи державного регулювання ринку праці.

Соціальна політика. Сутність і мета. Система захисту населення. Економічна нерівність і перерозподіл доходів. Доходи: основні фор-

ми, джерела, види. Визначення ступеня нерівності у вимірюванні доходів. Крива Лоренца. Державна політика у сфері доходів. Розподіл доходів у світі. Проблеми бідності в Україні.

Контрольні питання

1. Які проблеми ринку праці існують в Україні?
2. Різниця між номінальною та реальною заробітною платою.
3. Різниця між соціальними та ринковими підходами в політиці доходів.
4. Які методи державного регулювання зайнятості населення діють в Україні?

Завдання

1. З виступу міністра фінансів В. Пинзеника.

“Новий Уряд зіштовхнувся з надзвичайно неграмотними рішеннями щодо пенсій, коли пенсії підвищувалися не за рахунок збільшення бази відрахувань у Пенсійний фонд. У 2002 р. зарплата і пенсія зростають однаково. Пенсійний фонд отримує відповідний ресурс для того, щоб виплачувати пенсію. Що маємо зараз: минулого року середня пенсія зросла у 3,7 раза порівняно з 2000 р., середня заробітна плата — у 2,6. У 2005 р. ситуація значно погіршилася. Середня пенсія зросла в 5 разів, середня зарплата — у 3,3 раза. Відтак склалася унікальна ситуація, яка виникла ще минулого року.

Мінімальна заробітна плата була 237 гривень, мінімальна пенсія — 284. Цього року склалася аналогічна ситуація: мінімальна пенсія в Україні становить 332 гривні, зарплата — 262. У результаті виникла безпрецедентна у світовій практиці ситуація щодо надзвичайного навантаження на бюджет, що дорівнює половині податкового навантаження в Україні за всіма видами податків. На сьогодні це є найбільш проблемним для перегляду бюджету цього року”.

Як вирішено цю проблему в Україні? Проаналізуйте рівні мінімальної зарплати та мінімальної пенсії за останніх два роки.

2. Визначіть пріоритетні напрями соціальної політики в Україні.

Темі рефератів для самостійного опрацювання

2. Соціальна політика в Україні.
3. Активна і пасивна політика державного регулювання ринку праці.
4. Система захисту населення.

5. Розподіл доходів у світі.
6. Показники визначення бідності в Україні.

Література [1; 6; 7; 9–11]

Семінарське заняття 11

Тема. ЕКОНОМІЧНЕ ЗРОСТАННЯ

Сутність економічного зростання. Способи вимірювання. Показники зростання. Типи економічного зростання. Економічне зростання і крива виробничих можливостей. Екстенсивний та інтенсивний типи економічного зростання. Темп зростання.

Моделі економічного зростання. Значення моделей у прогнозуванні економічного зростання. Неокейнсіанські моделі. Продуктивність праці. Чинники, що визначають продуктивність праці. Ефект масштабу. Модель Солоу.

Державне регулювання економічного зростання. Позитивні та негативні наслідки економічного зростання. Основні напрями регулювання економічного зростання.

Контрольні питання

1. Які методи регулювання економічного зростання використовуються у світовій економіці?
2. Суть моделі Солоу.
3. Яким має бути рівень заощадження, щоб досягти стійкого становища за Золотим правилом?

Завдання

1. Проаналізуйте темпи зростання української економіки в поточному році. Порівняйте їх з попереднім роком. Зробіть прогноз на наступний рік.

Інтернет-сайт: www.minstat.gov.ua

2. Країна *A* має рівень заощадження 25 %, приріст населення становить 2 % за рік. Країна *B* має рівень заощадження 10 %, а населення щороку зростає на 5 %. В обох країнах темп трудозберігаючого науково-технічного прогресу зростає з темпом 3 %, а норма амортизації становить 4 %. Визначіть стійкий рівень капіталоозброєності для кожної країни. Порівняйте їх.

Теми рефератів для самостійного опрацювання

1. Загальні і часткові показники економічного зростання.
2. Значення моделей у прогнозуванні економічного зростання.
3. Основні напрями регулювання економічного зростання.
4. Економічне зростання Європейського Союзу: сьогодення і перспективи.

Література [2; 4; 6; 7; 10; 11]

Семінарське заняття 12

Тема. МАКРОЕКОНОМІЧНІ ПРОЦЕСИ У ВІДКРИТІЙ ЕКОНОМІЦІ

Поняття відкритої економіки. Сутність відкритої економіки. Критерії відкритої економіки. Кількісні індикатори відкритої економіки.

Міжнародна торгівля. Сутність, причини, переваги. Форми міжнародної торгівлі. Зовнішня торгівля і розподіл доходів. Мультиплікатор зовнішньої торгівлі. Торговельна політика держави.

Валютна система. Валютний курс та його види. Чинники, що впливають на зміну валютного курсу. Рівновага на валютному ринку. Розвиток валютної системи.

Платіжний баланс. Сутність та основні розділи. Взаємозв'язок рахунків платіжного балансу. Сальдо платіжного балансу. Платіжний баланс України.

Контрольні питання

1. Чому відкрита економіка є об'єктивною тенденцією світового розвитку?
2. Які тарифні та нетарифні методи використовуються в торговельній політиці?
3. Як впливає чистий експорт на рівноважний ВВП?
4. Чим відрізняються номінальний і реальний валютні курси?

Завдання

1. Обчисліть курси: долара, євро, рубля щодо гривні.
Офіційний курс гривні щодо іноземних валют на 19.09.05:
100 доларів США — 5050000;
100 євро — 6182715;
10 рублів Росії — 17843.

2. Проаналізуйте показники зовнішньоекономічної діяльності України. Спрогнозуйте розвиток на наступний рік.

Обсяги експорту товарів і послуг за 2004 р. становили 37980,2 млн дол. США, імпорту — 31004,1 млн дол. і збільшилися порівняно з 2003 р. відповідно на 39 % і 26,7 %.

Позитивне сальдо зовнішньоторговельного балансу країни за 2004 р. становило 6976,1 млн дол. США (у 2003 р. — 2836,7 млн дол.).

Обсяги експорту зовнішньої торгівлі України товарами за 2004 р. становили 32672,3 млн дол. США, імпорту — 28996 млн дол. і проти 2003 р. збільшилися відповідно на 41,6 % і 26 %. Позитивне сальдо зовнішньої торгівлі товарами становило 3676,3 млн дол. (у 2003 р. — 46,7 млн дол.).

Зовнішньоторговельні операції з товарами Україна здійснювала з партнерами зі 199 країн світу.

До Німеччини, Туреччини, Італії, США, Польщі, Китаю та Угорщини здійснювалось 29 % експортних поставок. Імпортні надходження з Німеччини, Туркменістану, Польщі, Італії, США, Сполученого Королівства і Китаю разом становили майже 30 %. Російська Федерація залишається найбільшим торговельним партнером України (18 % експортних і 41 % імпортних надходжень).

У загальному обсязі імпорту товарів більше 37 % становили мінеральні продукти.

У 2004 р. порівняно з 2003 р. експорт послуг збільшився на 25 % і становив 5307,9 млн дол. США, імпорт — відповідно на 37,7 % і 2008,1 млн дол. Позитивне сальдо зовнішньої торгівлі послугами становило 3299,8 млн дол.

Україна здійснювала зовнішньоторговельні операції послугами з 202 країнами світу.

Найбільша питома вага в загальному обсязі українського експорту припадала на транспортні (76,1 %), різні ділові, професійні та технічні (8 %) послуги, послуги з ремонту (6,1 %), імпорту — на транспортні (22,8 %), державні (22,4 %), різні ділові, професійні та технічні (14,8 %) послуги.

Порівняно з 2003 р. експорт послуг зріс на 1059,9 млн дол. за рахунок послуг морського, повітряного, залізничного, трубопровідного транспорту, послуг по подорожах, зв'язку та з ремонту, будівельних, роялті та ліцензійних, різних ділових професійних і технічних послуг.

Імпорт послуг збільшився на 550,1 млн дол. за рахунок послуг морського, повітряного, залізничного транспорту, послуг по подо-

рожах і зв'язку, будівельних, страхових, фінансових, комп'ютерних, роялті та ліцензійних, різних ділових, професійних і технічних послуг. Одночасно скоротився імпорту державних послуг і послуг з ремонту.

На країни СНД припадає 47,4 % загального обсягу експорту та 20,3 % загального обсягу імпорту послуг України. Найбільшим партнером серед них залишається Російська Федерація, до якої здійснювалось 43,5 % експортних і 17 % імпорتنних надходжень України.

Порівняно з 2003 р. обсяг експорту послуг до країн СНД зріс на 192,1 млн дол. за рахунок послуг до Білорусі, Російської Федерації, Туркменістану. Одночасно скоротився експорт послуг до Азербайджану і Грузії. Обсяг імпорту послуг з країн СНД зріс на 70,4 млн дол. за рахунок послуг з Білорусі, Грузії, Російської Федерації.

Обсяг послуг, наданих іншим країнам світу, становив 2792,3 млн дол. Порівняно з 2003 р. він збільшився на 867,9 млн дол. за рахунок послуг до Бельгії, Сполученого Королівства, Греції, Нідерландів, Німеччини, Швейцарії, Кіпру, Туреччини, Віргінських Островів (Британських), США.

Обсяг послуг, одержаних з інших країн світу, становив 1600,9 млн дол. Порівняно з 2003 р. він зріс на 479,7 млн дол. за рахунок послуг з Австрії, Сполученого Королівства, Нідерландів, Німеччини, Польщі, Угорщини, Швейцарії, Швеції, Литви, Кіпру, Туреччини.

Іноземними інвесторами зі 116 країн світу станом на 1 січня 2005 р. вкладено у підприємства України 8,4 млрд дол. США прямих інвестицій.

Основними країнами-інвесторами української економіки є США (13,8 % загального обсягу), Кіпр (12,4 %), Сполучене Королівство (10,7 %), Німеччина (7,6 %), Нідерланди (6,6 %), Віргінські острови, Британські (6,5 %), Російська Федерація (5,5 %), Швейцарія (4,9 %) та Австрія (4,1 %).

3. Інформація про ЄЄП. Міністерство фінансів України.

Головною метою формування Єдиного економічного простору є створення зони вільної торгівлі без вилучень та обмежень.

У розумінні Української сторони, Єдиний економічний простір — це зона вільної торгівлі.

Позиція щодо формування Єдиного економічного простору є незмінною — це першочергове формування та забезпечення ефективного функціонування зони вільної торгівлі без будь-яких вилучень і обмежень.

При цьому основними елементами зони вільної торгівлі мають бути:

- скасування та незастосування в подальшому експортного мита;
- скасування та незастосування вилучень;
- скасування та незастосування кількісних обмежень;
- незастосування у взаємній торгівлі антидемпінгових, компенсаційних і спеціальних захисних заходів;
- непов'язування відміни спеціальних захисних і антидемпінгових заходів з проведенням єдиної конкурентної політики;
- узгоджені принципи стягнення непрямих податків без вилучень і недопущення використання податків і зборів як інструменту захисту внутрішнього ринку та національних виробників.

Проаналізуйте позитивні і негативні наслідки входження України до СЕП.

Теми рефератів для самостійного опрацювання

1. Кількісні індикатори відкритої економіки.
2. Чистий експорт та його вплив на рівноважний ВВП.
3. Розвиток валютної системи. Міжнародний валютний фонд.
4. Платіжний баланс України за минулий рік.

Література [2; 5–7; 10; 11]

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Основна

1. Долан Э. Дж. Макроэкономика=Macroeconomics / Э. Дж. Долан, Д. Линдсей / Пер. с англ. В. Лукашевича и др.; Под общ. ред. Б. Лисовика и др. — СПб.: Литера плюс, 1997. — 408 с.
2. Долан Э. Дж. Макроэкономика=Macroeconomics / Э. Дж. Долан, Д. Линдсей / Пер. с англ. В. Лукашевича и др.; Под общ. ред. Б. Лисовика и др. — СПб.: Литера плюс, 1994. — 406 с.
3. Дорнбуш Рудінгер. Макроекономіка=Macroeconomics / Дорнбуш Рудінгер, Фінеш Стенлі / Пер. з англ. В. Мусієнка, В. Овсієнка. — К.: Основи, 1996. — 814 с.
4. Луссе А. Макроэкономика: Ключевые вопросы. — СПб.: Питер, 1999. — 240 с.
5. Малиш Н. А. Макроекономіка: Навч. посіб. — 2-ге вид. — К., 2004. — 180 с.
6. Макроекономіка: Учебник / Л. С. Тарасевич, В. М. Гальперин, П. И. Гребенников, А. И. Леуский; Общ. ред. Л. С. Тарасевича. — 3-е изд., перераб. и доп. — СПб.: СПбГУЭФ, 1999. — 656 с.
7. Мельникова В. І. Макроекономіка: Навч. посіб. / В. І. Мельникова, Н. І. Климова. — 2-ге вид., випр. і доп. — К.: Професіонал, 2005. — 400 с.
8. Мэнкью Н. Г. Макроэкономика=Macroeconomics: Пер. с англ.; Под общ. ред. Р. Г. Емцова, И. М. Албеговой, Т. Г. Леоновой. — М.: Изд-во МГУ, 1994. — 736 с.
9. Небава М. І. Теорія макроекономіки: Навч. посіб. — К.: Слово, 2003. — 536 с.
10. Панчишин С. Макроекономіка: Навч. посіб. — К.: Либідь, 2001. — 616 с.
11. Панчишин С. Макроекономіка: Тести і задачі. — К.: Либідь, 2002. — 216 с.
12. Савченко А. Г. Макроекономіка: Підруч. для студ. екон. спец. вищ. закл. освіти / Г. А. Савченко, О. Г. Пухтаевич, М. О. Тітьонко. — К.: Либідь, 1999. — 288 с.
13. Савченко А. Г. Макроекономічна політика. — Навч. посіб. — К.: КНЕУ, 2001. — 166 с.

Додаткова

14. *Макроекономіка: курс на упередження можливих кризових ситуацій* // Уряд. кур'єр. — 2005. — 25 січ. — С.7.
15. *Цифры и факты* // Теория и практика управления. — 2005. — № 3. — С. 61–64.
16. *Арсенюк О. Правда і вигадки про монетизацію* / О. Арсенюк, А. Патенко // Вісн. Національного банку України. — 2003. — № 2. — С. 4–6.
17. *Архангельський Ю. Про необхідність державного планування ринкової економіки* // Економіка України. — 2004. — № 3. — С. 47–52.
18. *Базилевич В. Макроекономіка: Підручник* / В. Базилевич, К. Базилевич, Л. Баластрик. — К.: Знання, 2004. — 851 с.
19. *Базилевич В. Д. Макроекономіка: Навч. посіб.* / В. Д. Базилевич, Л. О. Баластрик. — К.: Атїка, 2002. — 368 с.
20. *Євтух Л. Б. Довгострокові програми в економіці України, їхня суть і класифікація* // Фінанси України. — 2005. — № 1. — С. 124–131.
21. *Каложний В. Пояснення парадоксів неокласичної моделі економічного зростання Р. Солоу* // Вісн. Національного банку України. — 2005. — № 2. — С. 32–40.
22. *Козюк В. Проблеми макроекономічної політики у світлі формування глобальної рівноваги* // Економіка України. — 2004. — № 9. — С. 53–60.
23. *Корнієнко Є. Платіжний баланс України: основні тенденції та їх економічне значення* / Є. Корнієнко, М. Рябокiнь // Вісн. Національного банку України. — 2005. — № 1. — С. 28–33.
24. *Крючкова І. Фундаментальні чинники зміцнення реального ефективного обмінного курсу гривні* // Вісн. Національного банку України. — 2005. — № 1. — С. 16–21.
25. *Структурні індикатори економіки в Україні. (січень–липень 2004 р.)* / І. В. Крючкова, Т. П. Шинкаренко, Л. І. Кузнецова, В. П. Бевз // Економіка і прогнозування. — 2004. — № 3. — С. 92–114.
26. *Макроекономічна ситуація в Україні* / І. В. Крючкова, Т. П. Шинкаренко, Л. І. Кузнецова, І. В. Богдан // Економіка і прогнозування. — 2004. — № 1. — С. 39–70.

27. *Любимцева С.* Концепция неоиндустриализма и экономическое развитие России / С. Любимцева, Ю. Чуприк // *Экономист.* — 2005. — № 4. — С. 21–32.
28. *Попович З.* Економічне зростання і перспективи інноваційного розвитку // *Економіка України.* — 2004. — № 12. — С. 41–47.
29. *Радіонова І.* Макроекономіка та економічна політика: Підруч. для студ. екон. спец. ВНЗ. — К.: Таксон, 1996. — 240 с.
30. *Радіонова І.* Макроекономіка: теорія та політика: Підручник. — К.: Таксон, 2004. — 348 с.
31. *Роговая Н. М.* Макроекономічна ефективність банківського посередництва та основні напрями її підвищення // *Актуальні проблеми економіки.* — 2004. — № 3. — С. 50–57.
32. *Самсоненко Л.* Економічне зростання — 2005: інерційне чи прискорене? // *Уряд. кур'єр.* — 2005. — 3 лют. — С. 12.

ЗМІСТ

Пояснювальна записка	3
Семінарське заняття 1. Тема. Макроекономіка як наука...	3
Семінарське заняття 2. Тема. Макроекономічні показники та методи їх розрахунку.....	5
Семінарське заняття 3. Тема. Макроекономічна нестабільність.....	7
Семінарське заняття 4. Тема. Макроекономічна рівновага в моделі “сукупний попит – сукупна пропозиція”	9
Семінарське заняття 5. Тема. Споживання. Заощадження. Інвестиції	10
Семінарське заняття 6. Тема. Моделі економічної рівноваги.....	12
Семінарське заняття 7. Тема. Фіскальна політика держави.....	13
Семінарське заняття 8. Тема. Монетарна політика.....	16
Семінарське заняття 9. Тема. Модель одночасної рівноваги на товарному і грошовому ринках	17
Семінарське заняття 10. Тема. Ринок праці та соціальна політика	18
Семінарське заняття 11. Тема. Економічне зростання	20
Семінарське заняття 12. Тема. Макроекономічні процеси у відкритій економіці	21
Список рекомендованої літератури.....	25

Відповідальний за випуск *Ю. В. Неішкуренко*

Редактор *Л. В. Логвиненко*

Комп'ютерне верстання *Г. М. Макуха*

Зам. № ВКЦ-2401

Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП)

03039 Київ-39, вул. Фрометівська, 2, МАУП